



ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 10 ֆր. և կամ 4 րբլ. Թղթադրմ. 20 ֆրանգ. Եւրոպայի և այլ տեղերի համար տարեկան 20 ֆրանգ. Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը. Բաժնեգրիները կանխիկ կը վճարուին. Վեցամսեայ կամ եռամսեայ բաժնորդութիւններ ալ կընդունուին, առանց ունէ յաւելման բաժնեգրին վրայ. Հասով կը ծախուի ամեն տեղ 20 սանթիմ. Նամակ և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

Ե ՏԱՐԻ ԹԻՒ 92

1890 ՅՈՒԼԻՍ 12

ՅՈՒՆԻՍ 30 (Հ. Տ.)

ՇԱՐՈՒ

Կը հրատարակուի Դ. և Ն. Թ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն. Պարտաւոր չէ վերագրածունել հրատարակուած ձեռագիրներն. Մանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով. Մանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 զլրագիրը 2 սանդիմ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

(Բաղուած կանոնագրին)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատիլ վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ, Հայ ժողովրդի տեղական պէտքերին համեմատ: Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ունենալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին:

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ. կաշխատի ներքին ոյժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին:

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բացի զանազան լուրեր տալէ իրեն լրագիր, կը հաշորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբան Հայերի գրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանքը արծարծելու Հայերին մէջ:

Մանք. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուզողներն պէտք է գիմեն հետեւեալ հասցէին:

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

* Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը կը նպատէ Արմէնիա լրագրի հրատարակման:

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

2 ՏԱՐԵՇՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

(1890 ՕԳՈՍՏՈՍ-91 ՅՈՒԼԻՍ)

Արմէնիան կը հրատարակուի առաջիկայ տարեշրջանին մէջ միեւնոյն ուղղութեամբ և շարաթիւ երկու անգամ, չորեքշաբթի և շաբաթ օրերն:

Տարեկան բաժնորդութիւնն է՝

Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ. կամ 4 րբլ. Թղթադրմ. 20 ֆրանգ. Եւրոպայի և այլ տեղերի համար 20 ֆրանգ.

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամներէն անոնց համար որոնք տարեկան 20 ֆրանգ Արմէնիա/բաժնորդութիւնն ինքնուրուշ կը ծախուի 20 սանթիմ. 10 ֆրանգ. Անոնք որ 3 բաժնորդ կը գտնեն Արմէնիայի, մէկ օրինակ ալ 2րի կը ստանան, բայց պայմանով որ 6 բերբերն ալ մէկ ծրար եղած մէկ անգի հասցիին դրկուին:

Վեցամսեայ և եռամսեայ բաժնորդագրութիւններ ալ կընդունուին սոյն տարեշրջանի համար միեւնոյն հաշուով, առանց ունէ յաւելման:

Արմէնիայի տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը. Բաժնորդագրիներն կ'Արմէնիայի պէտք է զրկուին:

Կը խնդրենք մեր բոլոր բարեկամներէ որոնք կը համակրին մեր գործի, եռանդով ջանալ տարածել Արմէնիան ամեն շրջաններին մէջ ուր որ կրնան:

Որչափ աւելի յաջողինք շատ տարածել մեր թերթ ամեն կողմի Հայերին մէջ, այնչափ աւելի շատ պիտի յաջողինք մեզ գաղափարակիցներ և ձեռնարկներ ստեղծել. Մեր զօրութեան գաղանիքը մեզ գաղափարակից Հայերը շտապունելուն մէջ է: Պէտք է աշխատիլ տարածել Արմէնիան նոյն իսկ անտարբեր համարուած Հայերին մէջ, նոյն իսկ մեզ հակակարծիք եղողներին մէջ. փորձը ցոյց կուտայ որ անոնք ալ հետզհետէ պիտի մօտենան մեզ, անդադար լսելով և վերջապէս համոզուելով ճշմարտութեան:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամեն Աղբեան Պատրիարքի հրաժարակամը. — Դրան մէկ բռնի հրամանը. — Հայաստանի գրաւումը ռուսական զօրքերով. — Նամակ Թիւրքիայի (Կ. Պոլսի). — Միջեւ Երբ. — Թրքական վայրենութիւններ. — Ազգիպաշտանի Ե. Գորդեանի յիշատակին (ստանաւոր). — Սանատարեանի մարմինն ի Պարոյմ Ե. Ի Թիւրքի. — Նամակ Իտալիայի (Պարիս). — Կարեւոր ազդ. — Գործերը Կրեւի մէջ. — Տեղական. — Ռուս Նիճիլիստեթի դատապարտութիւնը. — Արտասահմանի լուրեր. — Մանուցումներ. — Բանասիրական (Հայոց առտին կեանքը):

ԱՄԵՆ. ԱՇԽԱՏԱՆԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Փրանսական լրագիրները կը հրատարակեն Կ. Պոլսէն յուլիս 10ին տրուած հետեւեալ հեռագիրը.

Հայոց Պատրիարքը իր հրաժարական տուաւ Սուրբանին, քրիստոնէայնեթին դիմ եղած հալածանքներին պատճառով:

Ինչպէս կըրեւի, Էրզրումի վերջին դէպքին առթիւ Ամեն. Սրբազան Պատրիարքին արած դիմումները թէ Բ. Դրան և թէ Սուրբանի պալատին՝ ապարդիւն մնացած են: Մի ունէ Ս. միջ փաշա որ իւր հայատեցութեամբ և կրօնամոլութեամբ անուանի եղած

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԱՌՏՆԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

(Շաբ. 91րդ բուռն)

Բ

Այր եւ կին

Բարսեղ. Ուհ, լեղի լինի այս հացը որ ես ուտում եմ: Ամսական 2 թումանի համար մարդիս հոգին են անում: Տեսնես այս ծառայութեան պէս էլ շան արհեստ կա՞յ աշխարհումս: Արեւալը ծագելուց մինչեւ հիմա ոտքի վերայ չարջարկում եմ, էլը տեսնում ես տրուելում և զանգատում են մարդից թէ լաւ ծառայ չես, քաջութիւն չունիս: Չեմ գիտում թէ ի՞նչ անեմ, ո՞ր կողմ կորչիմ: Տէ՛ր Աստուած, դո՛ւ ազատիր:

Սայաթի. — Այսօր մեր վարձով նստած տանտէրը եկած էր, շատ խայտառակութիւն արեց ասելով թէ տանիցս դուրս եկէ՛ք, որովհետեւ հիմա 8 ամիս է որ տանս վարձը մնում է և մարդը չէ տալիս: Նոր նա դուրս գնաց, միտալը եկաւ. շատ հոյհոյեղուց յետոյ անցեալ տարուայ ջրի փողն ուղեց:

Բարսեղ. Այն, այս ի՞նչ օրեր է որ քաջում եմ: Օր չլինի որ մի հոգս չունենամ: Տեսնես ինձանից էլ սեւ օրեր քաջող մարդ կա՞յ աշխարհումս:

— Լա՛ւ ա, լա՛ւ ա. այդպիսի խօս-

է իր ամբողջ պաշտօնավարութեան մէջ, որ երբեքս Կարինի մէջ պաշտօնավարած ժամանակ օր ցերեկով սպաննել տուած է Էրզրումի Հայոց երեւելիներէն Փաստրածեանին, այդպիսի մարդը դարձեալ Էրզրում զորկուած է վախութեան պաշտօնով որպէս զի Հայոց եկեղեցիները սրբապաշտութեան, զօրքերով կոխելով այդ սրբապաշտեր երբ ժողովուրդն այնտեղ հաւաքուած իր աստուածային պաշտամունք կը կատարէ. անվախ կերպով կը ջարդէ կը կոտորէ Հայերն և ամեն նոյնքան Սուրբանը փոխանակ պատժելու մի այդպիսի կառավարիչ որ իւր ժողովրդի արինհեղութեանն պատճառ եղած է, անտարբեր կը մնայ հայ ժողովրդին իր Պատրիարքի բերանով արած բողոքներին: Ի դուր Ամեն. Աղբեան Պատրիարք մինչեւ այժմ աշխատեցաւ ամեն կերպով, մինչեւ անգամ իր ժողովրդականութիւնն վտանգի մէջ դնելով, շահիլ Սուրբանի սիրտը և փոքր ինչ բարւոյնքով մտցունել Հայաստանի Հայերի գրութեան մէջ. ընդհակառակն հետզհետէ աւելի անտանելի դարձաւ հայ ժողովրդի գրութիւնը որ գաղ-

բերով չես կարող ինձ խաբել և դուրս եղել: Հիմա երկու ամիս է որ ասացի, այ՛ մարդ, ինձ համար մի զոյգ Ներսիսայի կօշիկ առ և մի հատ ալ ոսկէ ճակատանոց. բայց ոչ մինը չառեցիր: Նա էլ այն եղաւ որ հիմա վեց ամիս է որ բերանս հոտաւ ասելով թէ այ՛ մարդ, ինձ համար մի քանի արշին շալ ա՛ռ որ օյմա կարեմ որովհետեւ մի այնպէս լաւ հանդերձ չունիմ որ խնձոյք կամ եկեղեցի գնալուն հազնեմ: Այն, ա՛յն. ես զարմանում եմ թէ այն կոտորուածը ո՞ր տեղից են գլուխում և այնպէս կոկիւմ և զարդաքովմ. բաղդաւարները ոսկու և խիակի մէջ կորած են, խնձոյք կամ բաղանիք մոտեւուն կարծես դաթիխանայ (կարաւան ջորիներ) է գալիս, մարդ երեսներին և վիզներին լաւ նայել չի կարողանում որովհետեւ ոսկու և ակների ճառագայթները մարդի աչքերը ծակծակում են. տեսնեմ բարով իրենց աչքերը ծակծակուի: Նա ալ ուրախացայ թէ մարդի եկայ. հո՛ղը իմ գլխիս. բաղդաւարները տունները մոտեւուն էլ մարդի բերանը բաց է մնում. մարդ չի գիտում թէ ո՞ր մէկ կարասիքին նայէ, գորգը գորգի վերայ, աթոռը աթոռի վերայ, սնտուկը սնտուկի վերայ է դարսուած. անկողինքն էլ հաշիւ չունի գոյնգոյն կտորներից չինուած. երանի՛ նորանց, տեսնես նորանց էլ ցաւ ունին, չոռ ունին: Բաղդաւարները կարծես մի կտոր դմակ լինին, այնքան

Թե՛ն ուրիշ ապաստան չէր կարծեր գտնել, Թիւրք կառավարութիւնը որ առ երեսու կարգիւ էր գաղթականութիւնը, իսկ ծածկապէս կը քաշալեւէր այլ և այլ կերպերով գաղթելու հարկադրելով Հայերն, այժմ ալ Հայաստանի մէջ գտնուող Հայերն յատկապէս կոտորելու, բնաջինջ անելու եղած է Սամիհ փաշաների ձեռքով:

Ամեն Աշգրեան Սրբազան Պատրիարքը ամեն խոհեմական միջոցներն փորձելէ յետոյ, ինչպէս կերելի, իր սիրելի հօտին անտանելի վիճակին մի դարման տանելու համար Բ. Դրան և Սուլթանին արած դիմումներէն բոլորովին յուսահատած ստիպուեալ է այժմ հրաժարական տալ պատրիարքական պաշտօնէն: Բայց Ամեն Խորհրդի հան Աշգրեան այդ հրաժարականով չընկնիր, այլ աւելի կը բարձրանայ:

Երբ Պատրիարքը ստիպուած հրաժարած է այժմ, երբ Պատրիարք չկայ այլ եւս, ինքնազուխ ձգուած հայ ժողովրդին կը մնայ այժմ ինք իր համար խորհիւ և դործել մինչեւ որ իր ձայն լսելի անել տայ...

Բ. ԴՐԱՆ ՄԵ՛Կ ԲՈՒՆԻ ՀՐԱՄԱՆԸ

Ռիւթերի գործակալութիւնը հեռագրած է Կ. Պոլսէն եւրոպական լրատվիւններին թէ Բ. Դրանը հրամայեց Հայոց Պատրիարքին որ Վանի Առաջնորդը և Աղբալի ժողովներն պաշտօնէ դադարեցունէ և մի նոր Առաջնորդ զընկնելով նոր ժողովներ ընտրել տայ ազգային գործերի կարգադրութեանը համար: Այդ բաւուն ոճով տրուած հրամանն ստանալով տպաւորութիւն գործած է Պատրիարքին վրայ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴՐԱՒՈՒՄԸ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԶՕՐԲԵՐՈՎ

Եւրոպական լրագիրներն հրատարակած են Օսմանէն տրուած մի հեռագիր որ կըսէ թէ՝ «Հայաստանի

միս են բռնած. մէկ մարդի էլ չնորհը ունենան, էլը մարդի ցաւ չի գալ: Իմ գեղեցիկութիւնս տե՛ս, նորանց տղեղութիւնը տե՛ս. նորանց բաղադարութիւնը տե՛ս, իմ անբաղդութիւնս տե՛ս. փառք քեզ, Աստուած, որ հէնց սեւերի, տղեղների և անխելքների Աստուածն ես:

— Կնիկ, ի՞նչ դարտակ դարտակ խօսում ես, այն քո պատմած կնիկների ամուսինները իշխաններ, վաճառականներ և հարուստներ են. նորանք հարկաւոր են չահում, իսկ ես միաւոր եմ չահում. դու ուզում ես որ ես էլ նորանց պէս ոտք քշեմ. յիմա՛ր կնիկս, մենք այսօր մի սեփական տուն և մի կապերտ չուներինք, դու այդ ինչե՛ր ես ուզում: Փեռա՛, փեռա՛, Աստուած քեզ մի խելք տայ:

— Աստուած ինձ խելք էլ է տուած միտք էլ. եթէ խելք ու միտք չունենայի, այնպէս խելքը բաներ չէի մտածել: Ես ի՞նչ անեմ որ տուն կամ կապերտ չունենեմ, ես գեղեցիկ հանդերձներ և օսկիէ զարդեր եմ ուզում, տունը կամ կապերտը ի՞նչ եմ անում. միթէ՞ մեռնելուն հետս պիտի տանեմ: Կամ ես ի՞նչ անեմ որ դու միաւոր ես չահում, իմ ի՞նչ պարտքս ես կնիկ եմ եկել և ինչ որ ուզեմ պիտի առնեմ: Դու էլ մարդ ես, տղամարդ ես, դե՛ս վաճառականութիւն արա՛, հարքս-

վիճակը ողբալի է. եթէ եւրոպական տէրութիւնները չմիջամտեն, պէտք է թողուլ որ Ռուսիա գրաւէ Հայաստանը և այդ ալ շատ ժամանակի չը կարօտիր:»

Ինչպէս կերելի, Օսմանի թղթակցը լաւ չէ հասկցած Հայերի դրութիւնը և զայն բարեկարգելու պէտքերը: Ընդդէմ է թէ Հայաստան ողբալի վիճակի մէջ կը գտնուի այսօր. բայց այդ ողբալի դրութիւն չուտով կը փոխուի և քաղաքակրթութեան պատիւ բերող մի երկիր կը դառնայ Ասիայի մէջ Հայաստան երբ տեղացի ժողովուրդը ազատութիւն կունենայ ինքզինք կառավարելու: Ասոր համար երկիրը Ռուսիային կամ Անգլիային յանձնելու պէտք չկայ: Յոյները մեզնէ ոչ պակաս ողբալի և հարստահարուած դրութեան մէջ էին, բայց իրենց անկախութիւն ձեռք բերելէ յետոյ ըսկայան բարեկարգուիլ և յառաջդիմել, առանց մի եւրոպական պետութիւն գալու և զօրքերով գրաւելու իրենց երկիրը:

Հայաստանը Հէրսէք-Պոնիան չէ որ մի եւրոպական օտար պետութեան գրաւմանը (occupation) պէտք ունենայ խաղաղելու համար... Վարչական դրութեան բարեփոխումը և ասոր համար ժողովրդի կառավարութիւնը տեղացի հայ ժողովրդին յանձնուելը բաւական կը լինի Հայաստանի մէջ հանգապտութիւն տիրել տալու համար:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻՔԻԱՆ

Լրագիրը տպուելու ժամանակ ստացանք Կ. Պոլսէն մեր սեփական քղաքիցնեք մէկին հետեւեալ նամակը.

Կ. Պոլիս, յունիս 23/7 յուլիս 90
Իրարանցումը կը շարունակէ. շարաթօր, յունիս 23/3 յուլիս, Պատրիարքը վերստին գնաց արքունի պալատը: Սիւրէյա փաշա վերստին գլխավորութիւն ցոյց տուաւ ընդունելու Պատրիարքի բողոքագիրը:

տաղի՛ր. ի՞նչ է բռնած ես ծառայութեան պոչիցը և բաց չես թողնում: Ուզում ես որ ինձ դուստմարի (հոգսերով մեռնիլ) անես և մեռնեմ: Իմ մայրս այսպէս կը պահէ՞ր որ հիմա դու պահում ես: Հօրս տնում՝ այն կուտէի որ ատամն կը կտրէր և այն կը հաղնէի որ սիրտս կը հաւանէր. հիմա ընկել եմ քեզ պէս քարասիրտ մարդերի ձեռքը և ի՞նչ որ ուզում ես անում ես ինձ պէս գեղեցիկ նաղելիին: Հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ (արտասուել):

— Դու ել մեռնեալ, գեղեցիկ նաղելի էլ մեռնէ և հօղ տունն էլ քանդուել էր որ քեզ պէս օճեր դուրս չգային և աշխարհ քանդէին: Սեւ լինէր այն օրը որ քեզ հետ պատկուեցի: Ծօ՛ տնաքանդի աղջիկ, մէկ մտածի՛ր թէ ի՞նչ ես խօսում: Մենք նոր պատկուած երկու երիտասարդներ ենք, մեզ հազարումէկ պահապանութիւններ ունինք, այսօր մի պղնձե աման չունինք որ միջու մը ապուր եղենք և մի հաստատուն վերմակ չունինք որ ձմեռը վրաներս դցենք. օրը մի տուն ենք փոխադրվում, օրը մի նոր կարասի է հարկաւորվում: Ես էլ ամական երկու թուամանի խոհարար: Դու խելքդ մի լաւ հաւաքելի գլխիդ և մտածի՛ր թէ մեր վիճակը ի՞նչպէս է և յետոյ այդպէս մեծ մեծ խօսիր: Այն քո պատմած կամ տեսած

— Ուրեմն կը պարտաւորե՞ք զիս, կըսէ Պատրիարքը, անձամբ Սուլթանը տեսնելու և բողոքագիրս իրեն յանձնելու:

Սիւրէյա փաշա ճարահատեալ կրնա զունի բողոքագիրը. արդէն այդ միջոցին պալատի Թիւրքիւնճի Պաշին գալով փաշային քով, ականջին բան մը կը փսփայ և Սիւրէյա փաշա կընդունի թուղթն այդ փսփուքի հետեւութեամբ:

Պատրիարքի և Սիւրէյա փաշայի տեսակցութիւնը շատ մտերմական չէ եղած:

Հիմա խնդիրը պարզուած է. Պատրիարքը արի և խոհական ուղղութեամբ մը պիտի կտրենայ հայրական խնդիրը գիւնադիտական օրուան խնդիրն ընել, եթէ կամենայ. կարելի է ըսել թէ կամենալը կարենալ է: Առ այժմ մենք մեծ յայտ ունինք որ Պատրիարքը զմեզ պիտի գոհացունէ: Տեսնե՛նք:

Բայց այս Թիւրքերն անուղղայ են: Այս ծանր խնդիրներու միջոցին եւեր վերստին նոր խնդիրներ կը յարուցանեն. Այս տարի հաւանօրէն Օրացոյց չտպուիլ Կ. Պոլիս: Պաշտատեան տը պարանին իմաց տրուած է գրաքննչութեան կողմէն որ դադարեցունէ 1891ի Օրացոյցին տպագրութիւնը եթէ չպիտի ընէ պահանջուած փոփոխութիւնները:

Այդ պահանջուած փոփոխութիւնները ցոյց կուտան Թուրքերու տրիւմարութիւնը: Դրաքննիչ Աշգրեան և ուրիշ պաշտօնեայ մը Պատրիարքարան գալով կը պահանջեն որ Օրացոյցին մէջէն ջնջուին Թաղէոս-Բարթողիմէոսի, Սահակ-Պարթեւի անունները. Արքայի և Տրդատի անուններին քով չգրուի թագաւոր բառը. Վարդան զօրավարն ու 1036 վիայներն ջնջուին:

Պատրիարքն ապշած կը նայ եւրեանին և կըսէ որ եթէ լրջօրէն կրնէք այդ առաջարկներ, հաղորդեցե՛ք դրաւոր որպէս զի ես ալ հաղորդեմ

տիկնները՝ ժամանակաւ նորանք էլ մեզ պէս աղքատ և անձար են եղած, համբերելով խնայելով և աշխատելով հասած են հիմնական փառքին և յարքին. սիրելի՛ս, լաւ չէ՛ որ այդպէս ես անում, օրովհետեւ այդ մտածողութիւնները քեզ կը փշաջեն:

— Թո՛ղ փշանամ, թո՛ղ մեռնիմ. քանի որ օրս այսպէս սեւ է անցնելու, էլ ես ի՞նչ եմ անում այս կեանքը: Ի՞նչ անեմ իմ ծնողացոյ որ ինձ տուեցին քեզ: Ես խօսք եմ ասում, իմ սրտիս ցաւն եմ պատմում, նա նստեր է ինձ խրատ է տալիս. կասես ես երկխայ եմ: Ես չեմ իմանայ. եթէ ոչինչ չառնես, պէտք է մի ոսկի ձակատանոց առնես ինձ համար: Ի՞նչ է. չե՞ս առնելու: Լաւ ա՛, լաւ ա՛, ուրիշ թումանով գլուխ կը գայ. եթէ փող չունիս, մեր հարեւանի կինը փող է տալիս չահով, թումանը չորսով. եթէ կուզես վաղը մուհակը գրել տուր քեան՝ առնեմ բերեմ որ անպատճառ անպատճառ այս Համբարձման տօնին ձակատանոցս պատրաստ լինի որ պիտի դնամ եղբորս տօնավաճութեան:

(Շարունակելի)

ԱՆՆԻՔԱՆ

Կաթողիկոսին և ստանամ անոր հրաւանը:

— Եսկ եթէ Կաթողիկոսն մերժողական պատասխան տայ:

— Բնականաբար ես ոչինչ կրնամ ընել, կը յաւելու Պատրիարքը:

Եւ այս խնդրի վրայ կը խօսին մի քիչ:

Հոգ չէ, թող Թուրքերն զմեզ թողուն այս տարի առանց Օրացոյցի. ինչ որ կարելի է, թող ընեն որպէս զի հայ աղգի ամեն խաւերուն մէջ ծաւալի առեւտրութիւնը ընդդէմ Թուրք կառավարութեան:

Իսկ միւս կողմէ կը խօսի թէ Դատական նախարարը որոշեք է բեկանել Մուսա պէյին արդարացնող վըճիռը, ինչպէս արդէն խոստացած էր Պատրիարքին. Իրաւ է որ Վճռաջինջ առեւտր չկրնար այլ եւս դատաստանի ենթարկել մի ամբաստանեալ ոճրագործ որ արձակուած է անպարտ. բայց վերջի առեւտրներն նոր օրէնք դրուեցաւ որով ի հարկին կարելի կըլլայ վերստին դատաստանի ենթարկել անպարտ արձակուած մը. այս օրէնքի համեմատ բեկած են ինչպատու Մուսայի տրուած դատավճռին երկու կէտերը:

Ուրեմն դատը նորէն պիտի ըլլայ և անշուշտ Թիւրքերն դարձեալ պիտի սկսին զանազան խաղեր ներկայացուել այս դատին առթով:

Մ Ի Ն Ձ Ե Ի ԵՐ Բ

Հիմի՞ էլ լուեր, Էդա՛քք, հիմի՞ էլ, երբ մեր քննադին իւր սուրն և դրեյ, Իւր օրհասական սուրբ մեր կրթին, Ակամբ չի դնում մեր լաց ու կոծին. Ասացե՛ք, Էդա՛քք Հայե՛ր, ի՞նչ անենք. Հիմի՞ էլ լուեր:

Ամեն մի ճշմարիտ Հայ այսօր կը կրկնէր բանաստեղծի այս սքանչելի տողերը եթէ գէթ մի վայրկեան մտքի աչքին առաջ բերէր այն ինչ որ այսօր անցնում է մեր բաղձալարչար սուրբ հայրենիքում. Վան պաշարման մէջ է, իւրեանց պատիւը պաշտպանող կարմն հայ երիտասարդները խոր բանտերում գտնահարուում են և լիւրսւմ բարբարոս Թուրքերի ձեռքով. Կարնում Հայոց նկղեցիկներն անօրէն Թուրքերն անպատկառ հրապարակաւ պղծում են. ամբողջ Թուրքահայաստանում Հայի ընտանեկան պատիւն ամեն օր արատաւորում է. աւարտաւորութեան, աւաղակութեան, մարդասպանութեան այլ եւս չափ չկայ: Այս ամենն այսօր մեր աչքի առաջ կատարւում են. եւրոպական Մեծ պետութեանց հիւպատոսներն իւրեանց պաշտօնական գրութիւններով հաստատում են համարեայ բոլոր եւրոպականներն և ուղային կան Հայեր որ առանց խղճահարուելու ասում են կամ սիրում են հաւատալ որ Արմենիան ինքն է չինում շատ բան:

Այս վայրկեանս ոտացայ մի նամակ կովկասի մեր բարեկամներին, որի վրայ մի խօսք աւելացնելն անգամ կը փշայնէր բուն գրուածքն. պարզապէս Հայերն կը տեսնեն որ Արմենիան

հրա-
բո-
նամ
ին մի
զմեղ
որոյի.
որպէս
մէջ
Թուրք
է Դա-
նիա-
դ վը-
ած էր
աջինը
տանի
ոճրա-
բայց
րուե-
կըլայ
լ ան-
րէնքի
Մու-
ու կէ-
Ըլայ
պիտի
ացու-
Անի
Էլ,
ն,
նեցը.
եճը.
որ կը
անհի
ն մտքի
այսօր
սուրբ
մէջ է,
կարծ
անտե-
ր բար-
արնում
թուր-
պըդ-
ստա-
ն ա-
արա-
մար-
չկայ
առաջ
Մեծ
խը-
ններով
լոր ե-
Հայեր
ու մեն
մեկիան

Հայաստանում կատարուած բարբա-
րութեանց հարկերը որոշն անգամ
հազիւ է կարողանում իմանալ (*).
ինչ կարելի է իմանալ այն երկրից
ուր պետութիւնն ոչ միայն հեռա-
գիւղերն են, այլ և նամակներն բացում
կարգում է. վերջիններ համարի հայ
երկրաւորներ խոշտանգական մահը
երկու տարուց յետոյ Արմինիան մի
պատահական թղթակցից է իմանում.
Թող իմանան չիմացողներն որ Ար-
մինիան հայ ժողովրդի ճնշուած ձայնի
խոյւ արձագանքն է միայն. բայց ին-
չու ենք երկարաբանում, թողնենք
որ նամակը խօսի.

«Մի քանի օր սորունից առաջ այս-
տեղ (1) հասան Ալաշկերտ գաւառի
Արծաթի, Բորուն, Մուսուն գիւղերի
հայ համիւ պատգամաւորները. սար-
սափելի բաներ են պատմում իրանց
վիճակից, ապրելն այլ եւս անհնարին
են նկարագրում. սպանութիւն, ա-
ւարաւորութիւն, կողոպուտ, ընտանե-
կան պատուի անարգումն, յետին
ծայր ստրկութիւն, ահա ինչ է սոցա
բաժինը Տաճկահայաստանում: Սոքա
եկեղ են ուռապառնաւորին ընդունել
այն պայմանով որ ռուս կառավա-
րութիւնը յանձն առնի սոցա հող և
բնակութեան տեղ տալ. Երեւանում
ներկայացել են ըլադօյնին (2). խըն-
դիր տուել են և վերադարձան Իգ-
գիր:

«Մեր հարցին թէ ինչու են այս-
պէս անում, դոցա պարագլուխն ահա
ինչ պատասխանեց. — «Մենք ո՛չ թէ
«ռուսադաւանութիւն ենք ընդու-
«նում նորա համար որ հաւան ենք
«այդ կրօնին, ո՛չ, հազար անգամ ո՛չ.
«մեր ցանկութիւնն է կեանքի, գոյքի
«և պատուի ապահովութիւնն ձեռք
«բերել Ռուսիայում և դորա համար
«ո՛չ թէ օրթոդոքսութիւնն այլ և կը-
«ռապաշտութիւնն պատրաստ ենք ըն-
«դունել: Մենք այլ եւս նահատակ.
«ուելու ոյժ չունենք, մեղանում այլ
«եւս պատիւ օրթոքսութիւնն չմնայ. մենք
«Մասեաց ստորոտի Կորգան գիւղի
«գաղթականներ ենք, գարբից ի
«վեր տարանք բազմատեսակ լիկանք.
«տարանք, որովհետեւ կարողանում
«էինք տանել, բայց այլ եւս անհնա-
«րին է, էլ մեղանում ոյժ չմնայ:»

«Երեւանի բազմաթիւ սոցա խօսք
է տուել ամեն կերպ օգնութիւն ցոյց
տալ սոցա և գլուխ բերել գործը. և
անպատճառ կը յաջողուի, դժուար չէ
կառավարութիւնը կապից ծովի ա-
փերի մի մասը շնորհել այս նոր և
թարմ հատուածին: Բայց բուն ցա-
ւալի կէտը այս չէ, այլ այն է որ սոցա

(*) Նշեմք իսկ մեզ հասած այդ փոք-
րագոյն մասի հազիւ թէ մէկ մասը մենք
կրցած ենք զննել Արմինիայի մէջ. այնչափ
բազմաթիւ են հարստահարութիւնների
լուրեր պարունակող նամակներն. ԽՄԲ.

(1) Տեղի անունը լուծւում ենք հասկա-
նալի պատճառով:

(2) Բլադօյնի—բարեկարգիչ. Ռուսա-
հայոց մէջ եւս կայ նոյն օրինակ պաշտօն.
մի գաւառակի գլխաւոր քահանայ որ եւ-
թարիւղում է յաջորդին կամ սորանից ևս
մեծին, առաջնորդին:

յաջորդութիւնը կը ձգի իր յետեւից ա-
հագին բազմութիւն նորանոր գաղ-
թականների. Տաճկահայաստանի ո՛ր գիւ-
ղը կամ քաղաքը Արծաթից կամ Մու-
սունից աւելի լաւ վիճակի մէջ է. բը-
նականապէս բոլոր այդ թշուառները
կաշխատեն Ռուսիա ապաստան գտնել.
այն ժամանակ Տաճիկը համարձակ կա-
րող է մեր թշուառ հայրենիքի ճակա-
տին կնքել Քիւրտիստան բաւը, որ
կը հնչի իր բոլոր օրհասականութեամբ
... «էլերի պէս բռնաւորութեամբ
կրում ենք անտանելի լուծը»... ահա
ինչ ասացում է յարմար գալիս մեր
գրութեանը. բայց մինչև ե՞րբ...:

«Եթէ մենք հենց մենակ այստեղից
գրենք այն ինչ որ ամեն Տաճկաստա-
նից եկող պատմում է մեզ, գուցէ
Արմինիայի համարները միայն դոցանով
լցուին. ինչ Մուսա բէյ, ինչ Զա-
լալէ-գիւր. ամեն քիւրդ Մուսա բէյ է,
ամեն շէյխ Զալալի-դին է. գաղթակա-
նութեան հարցը շատ դժուար կերպով
զարթել է Ռուսիայի սահմանակից եր-
կիրներում հայ ժողովրդի մէջ. իսկ
գաղթելուց յետոյ խօսք գիտես թէ
ինչ կը լինին:

«Ի սէր Աստուծոյ, ասա՛ ինձ, ինչ
է անում տրտաւած մանի Հայոց մա-
մուլը. բողբոջում է. ե՞րբ այդ բողբ-
ջից դուրս կանցնի. «Համբերութիւ-
նը կեանք է» ասել են իմաստունները,
բայց փորձը ցոյց տուեց որ մեզ հա-
մար «Համբերութիւնը մահ է». համ-
բերել ենք, համբերում ենք. բայց
էլի՞ համբերենք. մինչև ե՞րբ...:

Արտասահմանի Հայոց մամուլը իւր
հատուկտոր տեղեկութիւններով չի
կարող կատարել գաղափար տալ Հա-
յերի գրութեան մասին. Կանցնին մի
քանի այսպիսի դժուար տարիներ,
կանցնին Ռուսիա մի քանի մեծ գաղ-
թականութեան հատուածներ և մնա-
սարի կասենք մեր բոլոր փայլաւոր
յոյսերին, մեր ոսկի երազներին, մեր
սրբազան գաղափարներին:

«Ի սէր Աստուծոյ, չկարծէք թէ
հայ ժողովուրդը կարող է դարձնալ
շարունակել այս գրութիւնը, չկար-
ծէք թէ այլ եւս կարող են տանել,
ժուժել, տոկալ. ո՛չ, ո՛չ, հազար ան-
գամ ո՛չ. այդ ժողովուրդը կը կորի երե-
ւոյնից կողմնակի եւ շատախոյս օգնու-
րիւն զիստին...»

Այսպիսի խօսքերով ձեռք են գի-
նում, ձեռք, արտասահմանի պատուա-
կան հայ եղբայրներ, շարունակ հայ-
րենիքի անբաղձ օրդիքը յոյս ունին
որ ձեռքից կամ ձեռք միջոցով իւրեանց
ցաւերին մի օր թեթեւութիւն, ցա-
ւագար մարմնի բժշկութիւն և ստրուկ-
ների ազատութիւն կը ծագի:

Միւս, չգիտեմ իւրեանց յոյսն պիտի
իրականանայ թէ վերջ ի վերջոյ փա-
փազները սրտերում անյոյս պիտի կո-
րնչին:

Սիրելի՛ Արմինիա, հայրենիքից ե-
կած մեր այս հաւաքին ձայնը յանձնէ
մամուլիդ. որ նա էլ հասնէ մեր պան-
դուխտ հայ-եղբայրներին. թերեւս
գանուին ազնիւ սրտեր որ կը լսեն
իւրեանց խղճի ձայնին և կաշխատին
ի գիմաց հաւանալ եղբայրներին օգ-

նութեան հասնել, հայ մայրերի ար-
ցունքը և հայ կոյսերի նախատինքն
արկնով սրբել և մեր սուրբ հայրե-
նիքի, Մայր-Հայաստանի անթիւ ցա-
ւերին ճար-ճարակ անել:

Ամեն մի ազնիւ քաջ հայ երիտա-
սարգ նամակագրի նման արդար զայ-
րովով կը կրկնէ անշուշտ «Մինչեւ
ե՞րբ լուենք. հիմի՞ էլ լուենք». իսկ
պատասխանը հայ բանաստեղծն ինքը
հարցնողն արդէն տուել է.

Թող լուսնը անցնաւ անցնալովը,
կամ որոց քաղցր է քնամուտ լուծը.
Իսկ մենք որ ունինք հողի ու սիրտ քաջ.
Եկ անկախ ելեքք քնամուտ առաջ,
Փոքի մեր փառքն մահով ետ խլեքք
Ու այնպէս լուսնը:

ՀԱՅ-ՃԱՄԱՐՈՒ

ԹԻՓԱԿԱՆ ՎԱՅՐԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եւրոպական լրագիրներին մէջ կը կար-
դանք Կ. Պօլսէն յուլիս 11ին տրուած
հետեւեալ հեռագիրը.

«Թիւրք ոստիկանութեան ստաշտնայ-
ները մի օոսկալի գործ կատարած են Սի-
վաս վիւլայէթի Արաքիսէ գիւղին մէջ.
Մի քանի հայ գիւղացիներ հարկապա-
հանջին ուղածը տալու անկողող վիճակի
մէջ գտնուելուն համար, գիւղին հրա-
պարակ տեղը կը տանին զանոնք յատկա-
պէս պատրաստուած մի ահագին փայտա-
կոյտի վրայ հանելով կրակ կուտան տա-
կէն և ողջ ողջ կայրեն խեղճ գիւղացի-
ները:»

ԱԳՐԻՊԱՍԵԱՆԻ ԵՒ ԳՈՒՆՇԵԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սոյն մայիսի քաղցրիկ օրեր մի գիշեր
Սայմաստի մէջ խոր լուսնութիւն էր տիրել.
Բայ Յովհաննէս, արի Վարդան մը-
տախտէ,
երգում տունն աղգի սիրոյն լինել զոհ:
Երկինք վիւր եղաւ իրենց սուրբ
ուխտի
երբ այդ քաջեր ոտքի կանգնած,
ձեռք ձեռքի,
Երգուեցին որ չբաժնուին ի միմեանց
Եւ իրենց կեանք նուիրեն սուրբ հայ-
րենեաց:

Հայաստանէն ողբի ձայներ կու-
գային
Որք հրաւեր են զգայուն հայ սրտին.
Մեր հերոսներ չգիմացան, դուռային
«կամ մահ կամ կեանք» և լեռն ու
գալա գիմեցին:

Անկեղծ սիրով նուիրուեցան սուրբ
գործին,
Սիրելւոյ տեղ սուր հրացան գրկեցին.
Եւ անխնայ իրենց արիւն թափեցին,
Հայաստանի անբեր հողը ջրեցին,
Հաւատարմով թէ կը ծլին կը ծաղկին
Այդ սուրբ երկրէն նոր հերոսներ
կընծայուին:

Օրհնէ՛, երկինք, օրհնենք և մենք
այդ քաջեր
Որ սուրբ գործին են նախընծայ մեր
զոհեր:

1890 մայիս 24
Հաֆթուան

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆՅԻ ՄԱՐՄԻՆԵՆ
Ի ՊԱԹՈՒՄ ԵՒ Ի ԹԻՖԼԻՍ

Պարտմեն յունիս 19/1 յունիսիս հաղոր-
դած են մեզ հետեւեալը.

Յունիս 12/24ի երեկոյն Պաթում հա-
սաւ Մէսաթուրի Մանը չողենաւ որ
աղգային բարերար հանգուցեալ Մկրտիչ
Սանասարեանի մարմինը կը բերէր. Կ.
Պօլսէն մեկտեղ եկած էին նաւ Գեր. Տ.
Խորէն Արքեպիսկոպոս Նարայէյ Լուսին-
եան և Տիգրան Էֆէնտի Արփիարեան,
Արեւելքի թղթակիցը: Հետեւեալ օր, չո-
րեքշաբթի, կէս առուր միջոցին եկեղե-
ցական զգեստներ հագած երկու կարգ
տիրացուներով մեկտեղ զնային ծովե-
ղերք, դիմաւորեցին քաղաքային և հո-
գեւոր իշխանութիւնները և ժողովուր-
դը. փողոցները արդէն դափնի տերեւ-
ներ սփռուած էին. չորեքշաբթի ամպհո-
ւանի (baldaquin) կառքով և Գեր. Խո-
րէն Արքեպ. Լուսինեանը հովանաւոր-
ուած, խիստ շքեղ հանդիսւ նաւէն հա-
նելով մինչեւ եկեղեցին բերուեցաւ դա-
գաղը օրտաշարժ շարականներով, մի հա-
յերէն ճառ կարդացուեցաւ որ հանգու-
ցելոյն կենսագրութիւնը կը նկարագրէր.
Իսկ երկրորդ մը կարգաց մի վրացի աղնուա
կան որ երբեմն լրագրոյ մը խմբագիրն ե-
ղած է. վրացերէն լեզուաւ նկարագրեց
Սանասարեանի կեանքը, թուելով նորա
աղգային առատաձեռն բարերարութիւն-
ներ: Գեր. Խորէն Արքեպան բեմն ելլե-
լով խիստ հակիրճ և աղբու դամբանա-
կան մը խօսեցաւ. նիւթն էր՝ Տաճկաս-
տանի և Ռուսաստանի Հայոց միմեանց
հետ ունեցած համբաւշխութիւնը և կը
հայցէր ի Տեառնէ որ իւրաքանչիւր պան-
դիտացեալ Հայ չմոռնալով իւր հայրենի
Սրբազան Երկիրն՝ հանգուցեալ Վսեմ.
Մկրտիչ Սանասարեանի օրինակին հետե-
ւի որ հայրենիքէն հեռու լինելով հան-
դերձ կը մտածէր հայրենիքին համար:
Հետեւեալ օր, յունիս 14/26ին, դարձ-
եալ շքեղ հանդէսով յուզարկաւորուե-
ցան դէպի Տիֆլիս ուր պիտի կատարուի
թաղման հանդէսը:

Թիֆլիսի Մշակին յունիս 19/1 յունիսի
թուին մէջ կը կարդանք հետեւեալները.

— Շարաթ օր (յունիս 16/28), ժամը
10ին, Խորէն Արքեպիսկոպոս Նար-
այէլութիւն տուեց Կովկասի կառավար-
չապետ գեներալ-ադիւտանտ Երեմեոն-
վին և պատիւ ունեցաւ ներկայացնել իւ-
րան պ. Վահրամ Մութաֆեանցին, իրեւ
Սանասարեանի յուզարկաւորութեան
հանդիսում թիւրքաց հայերի աշխարհա-
կան ներկայացուցչին:

— Կիրակի, 17 (29)ին յունիսի, տեղի
ունեցաւ Մկրտիչ Սանասարեանի յու-
զարկաւորութեան հանդէսը. Հանգուց-
եալ թաղվեց Թիֆլիսի վանքի մայր-եկե-
ղեցու գաւթում: Թաղմանը ներկայ էր
ահագին բազմութիւն, Թիֆլիսի արհես-
տաւորների բոլոր համբարները և քաղա-
քի գրեթէ ամբողջ ինտելիգենցիան:
Բազմաթիւ պատկեր գրվեցան հանգուց-
եալի դագաղի վրա: Պատարագից յետոյ
Խորէն Արքեպիսկոպոս Նար-Բէյ մի զգաց-
ված ատենաբանութիւն արեց: Թեմիս
առաջնորդ սրբազան Մամբրէ պատարա-
գիչ էր:

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՄԱՆԻԱՆԵՆ

Պուրբէյ, յունիս 20/2 յունիս 90
Անցնելով Պուրբէյից դէպի Ճուր-
ճէվօ գնալու համար իմ առեւտրական
գործերով, ես ուրախ եղայ այստեղ
պատահելիս մի քանի հայ հայրենա-
կիցների: Բնականապէս հետաքրք-
րուցի նաեւ իրանց աղգային կացու-
թիւնով և, ի միջի այլոց, լսեցի որ
այս օրերս տեղի են ունեցել Պուր-
բէյի Հայոց արական և օրիորդական
վարժարանների քննութիւնները: Ցա-
ւած սիրտը փղձկում է և իր դարդը
ուրիշներին էլ հաղորդելով կարծես մի

Թեթևութիւն զգում: Թող ներքին ինձ ուրեմն Արմէնիայի պատուելի ընթերցողները որ ես ինձ պարտք եմ համարում իրանց էլ հաղորդել իմ ունեցած ցաւալի տեղեկութիւնները:

Ռուսական մայրաքաղաքի Հայոց օրիորդական վարժարանումը կը թվում են (!) այժմ 24 օրիորդներ որոնցից ինք (9) միայն Հայ են, 7 Հրեայ և 8 Ռուս: 250 հայ ընտանիք ունեցող Պաշտօնէք քաղաքումը դուք տեսնում էք հազիւ 9 հայ աղջիկ Հայոց աղջկան օրիորդական վարժարանին մէջ...: Է՛լ ընթերցողին եմ թողնում եզրաւորել այս թուանշաններից թէ ինչ աղջկային ոգի կարելի է գտնել Պաշտօնէքի Հայերին մէջ...: Սրանից յետոյ էլ ինչ պիտի զարմանալ որ Պաշտօնէքի հայ ընտանիքներին մէջ մայրենի լեզուն կորչել է, անհետացել բոլորովին:

Այդ օրիորդական վարժարանի ուսուցիչն է մի քահանայ, Յ.Ա. անուն, որ սովորաբար է առաջին դասարանում (եթէ կարելի է այստեղ այդպիսի դասարանական բաժանումներ ընդունել) կամ տեղական բաժնով ասենք, Ա. կարգում մի միայն ա, բ, գ, մինչեւ բառերի հեզելը (ի հարկէ հնադարեան մեթոտով): Բ կարգում սովորացնում է կարգաւ, այս դասարանում կայ 5 ուսանողուհի և 5 էլ դասադիրք: մին կարգում է Երազհան, միւսը Հեզարան, մի այլը Մայրենի լեզու Ա տարի, մի ուրիշը Թեաւարոս, հինգերորդն էլ չեմ յիշի ինչ գիրք էր տալին: Դ կարգ չկայ, այլ կայ Դ կարգ որ կազմել է մի ուսանողուհու համար որը այս օրեր ուսումնաւարտ պէտք է դուրս գայ վարժարանից: այս դեպքով հայուհուն որ 7-8 տարիներից ի վեր գնում է վարժարան, ուսուցիչ քահանայն սովորացնում է հայերէն կարգաւ և գրել, առանց կարգացածը կամ գրածը հասկանալու: մի քրիստոնէական դասագիրք են տուել նրան որ ի հարկէ իր կրօնքը և իր ազգի եկեղեցին ճանաչի: բայց դրա համար ի՞նչ են արած, ի՞նչ են սովորացրած: դասագրքի սկզբնական մէկ մասը (մինչեւ Նիկիոյ ժողովը) բերան անել տուել են օրիորդին, առանց մի բառ բացատրելու...: Այ՛, օրհնած Տէր Հայր, գոնէ քո ծառայած եկեղեցու սիրոյն համար մի քիչ ծանօթացնէիր հայ աղջկան իր ազգային եկեղեցուն հետ: Եւ այսպիսի քահանայներ, այսպիսի ուսուցիչներ պէտք է պահպանեն մեր հայ գաղթականութիւններին մէջ հայ լեզուն, հայ ազգութիւնը և կրօնը...

ՌՇՏՈՒՆԻ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Կը խնդրենք ամեն անոնցմէ որոնք կուզեն բաժնորդ գրուել Արմէնիայի կամ շարունակել իրենց բաժնորդագրութիւն, շուտով իմացունել մեզ որովհետեւ վեցերորդ տարեշրջանը սկսած ժամանակ մենք կը տպենք գրէթէ այնչափ օրինակ միայն որչափ անձէ պատուէր ստացած կը լինինք իրենց թերթը ղրկելու: Յետոյ անկա-

րող կը գտնուինք ուշացողների պատուէրները գործադրելու, տարեշրջանի սկզբնական թիւերն իրենց ղրկելու մասին:

Բաժնորդագրին որ կանխիկ վճարելի է, մեղ հասցունելու ամենապարզ միջոցն է փոստին յանձնել և կամ ղրկել մի փոխանակագիր Մ. Փորթուգալեանի հրամանին վճարելի:

ԳՈՐԾԵՐԸ ԿՐԵՏԵԻ ՄԵՋ

Արեւրէն կը հեռագրեն յուլիս 8ին թէ անգլիական մի հզօր նաւատորմիկ եկած է Բիւօսի ջուրերը և կերթայ Կրէտէ կղզին: Այս լուր մեծ յուզում յառաջ բերած է յոյն ժողովրդին մէջ: Լրագիրները կը պրնդեն թէ Անգլիա աչք տնկած է Կրէտէի վրայ և կուզէ օգուտ քաղել վերջերս այնտեղ ծագած խռովութիւններէն: Թիւրք զօրքերին և քրիստոնեայններին մէջ ընդհանրութիւն եղած են:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Վերջապէս նախարարական Խորհուրդը որոշեց որ Մարսէյի մէջ բժշկական Ֆարմաիւթ բացուի: Մարսէյի մէջ կայ արգէն բժշկութեան վարժարան (Ecole de plein exercice de médecine et de pharmacie) որմէ ընթացաւարտ ելած աշակերտներն կարող են բժիշկ (médecin) լինել: Բժշկութեան տօքթօրի (docteur en médecine) վերջապէս ստանալու համար հարկ կը լինէր Փարիզ կամ Մօնթէլիէ երթալ և մի տարի ալ այնտեղ անցունելով քընտրութիւն տալ: Մարսէյը երկար ժամանակէ ի վեր կայսրատէր իրեն սեփական բժշկական ֆաբրիկէ ունենալ: բայց Մօնթէլիէ և Էքս, որոնք իրեն ուսանողական քաղաքներ նշանակութիւն ունեցած են այժմ հաւաքաբար Ֆրանսիայի մէջ իրենց համալսարաններով, կը նախանձին Մարսէյին և կայսրատէրն որպէս զի Մարսէյը որ արգէն իւր վաճառականութեամբ և բազմամարդութեամբ առաջին քաղաքն է հարաւային Ֆրանսիայի մէջ, իրեն ուսանողական քաղաք ալ առաջնութիւն չտանայ: Բայց այդ բոլոր ընդդիմադրական ջանքերի հակառակ, վերջապէս Մարսէյիցիների անվհատ աշխատութեան հետեւանքն եղաւ նախարարական Խորհրդին համաձայնութիւնն եւս, այն պայմանով որ մինչեւ 23 տարի բժշկական ֆաբրիկէի բոլոր ծախքերը Մարսէյը քաղաքը պիտի հոգայ, առանց ուրեք պատու ստանալու Տէրութեան, թէեւ ըստ օրինի Տէրութիւնը պիտի կառավարէ այդ համալսարան:

— Սէն-Լազարի տարեկան տոնաւաճառը որ սովորականին համեմատ պիտի լինի Սէն-Միշէլի հրապարակը, պիտի բացուի օգոստոս 20ին և պիտի տեւէ մինչեւ սեպտ. 19, ճիշդ մէկ ամիս:

Ռուս ցեղիպետների զատապարտութիւնը

Փարիզի մէջ ձերբակալուած Ռու-

սիացի ոչնչականներն որոնք սպանութեան նպատակով պայթուցիկ ռումբեր պատրաստելու համար ամբաստանուած էին, դատաստանը վերջացաւ յուլիս 5ին: Բէնպէն, Լաւրէնիուս, Ստեփանօֆ, Քալինձէն, Լէվօֆ և Նաքաչիձէ դատապարտուեցան 200ական ֆրանք տուգանքի և 3ական տարի բանտարկութեան: Հէլման-տը-Լանտէսէն որ փախած է, ի բացակայութեան դատապարտուեցաւ 5 տարի բանտարկութեան: Միւսներն արձակուած են: Քալինձէնի նշանածը որ այնտեղ կը գտնուէր, երբ իմացաւ իւր սիրականի դատապարտուիլը, հեծեծանքով սկսաւ լալ և իր ուսու հայրենակիցներ օգնեցին իրեն սրահէն դուրս ելնելու համար:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտոնի ոստիկաններն գործադուարին անցած կիրակի օր, պահանջելով որ իրենց վարձ աւելցունեն: Անոնք որ երբեմն պաշտօն վարած են գործադուարի պատճառով անկարգութիւն հանդիսանալու լեւել, իրենք սկսան այժմ ցոյցեր անել և մեծ անկարգութիւններ ու խռովութիւններ ծագեցան: Զօրքեր և իրենց պաշտօնին դեռ հաւատարիմ մնացած ոստիկաններ վրայ հասան, խռովայող ոստիկաններն հանդարտեցունելու համար: Բաղմարիւ ձերբակալութիւններ եղան: վերադարձան ալ կան: — Սպանիայի նախարարութիւնը փոխուեցաւ ներքին խնդիրների պատճառով: Արտաքին քաղաքականութիւնը կը մնայ միեւնոյնը, այսինքն առ այժմ չեզոք դիրք կը բռնէ եւրոպական պետութիւններին մէջ:

— Սերպիայի նախկին թագաւոր Միլանի և Խնամակալութեան մէջ համաձայնութիւն գոյացրէ: Միւսն պիտի կրնայ Պէլլրատ մնալ, իւր որդու դատարարականութեան հսկելու սահմանադրական իրաւունքը գործադրելու համար: բայց զոչ ոչ պիտի մընայ զգուշութիւններ պատճառել:

— Վիեննայի յուլիս 10ին կը հեռագրեն թէ Պոկլիարիայի նախարար պետ Պր. Սթամպուլօֆի վրայ ըզվօլվր պարպեր է մի օրիորդ: Ուրիշ ոչ մի մանրամասնութիւն չկայ և ուրիշ ոչ մէկ կողմէ ալ դեռ հաստատուած չէ այդ լուր:

— Լոնտոնի թղթատարական ցրուիչների մէկ մասը գործադուարներ են: Կառավարութիւնը յայտարարել է թէ գործադուարի մասնակցող ցրուիչը յետոյ չպիտի ընդունուի իր պաշտօնի մէջ:

— Պրիլիս. 10 յուլիս. նախարար պետ Պր. ալ Քարիլի խնդրեց Վիլհէլմ կայսրէն որ իւր նորվէկիա ճանապարհորդութիւնն կարճացունէ ուրովհետեւ Պալքանների մէջ գործերի դուրս ելնելը ծանր կերպարանք առած է:

— Ժընէվէն յուլիս 10ին կը հեռագրեն թէ Պոկլիարիայի Ֆէրալինանտ Իշխանի մայրը Քլէմանթին Իշխանուհին այստեղ իջեւանած էր: իր օրդին ծանր լուրեր պարունակող հեռագիրներ ստացած լինելով կանչուած էր

Վիեննա: Ժընէվ բնակող մի Պուլկարի հետ ունեցած տեսակցութեան կիմացուի որ Իշխանուհին կը պարտաւէ հաղարպետ ֆանիցայի մահի պատժին գործադուարիւ և իր օրդու դիրքը ծանրապէս վտանգուած կը համարի:

— Կ. Պոլիս. 9 յուլիս. Բ. Դուռը շատ աղքատ մի ծանուցագիր ղրկեց Անգլիային, հրաւիրելով որ եգիպտոսէն իր զօրքեր դուրս հանելու համար մի վերջնական թուական որոշէ: Այս ծանուցագրի պատճէնը ղրկուած է բոլոր մեծ պետութիւններին:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ե

ԼԻՆԶԻ ՕՐԵՆԲԸ

ՏԱՃԿԱՆԱՅՈՍՏԱՆՈՒՄ

(Պատկեր մօտիկ ապագայից)

ՊՐԵՑ Մ. Պ.

(Այս տետրակի մէջ ցոյց կը տրբարուի թէ բռնաւորների և աղքատ մասնիչ Հայերի դատաստանը ի՞նչպէս պէտք է տեսնուի այնպիսի երկրների մէջ ուր օրինաւոր և արդարադատ կառավարութիւն չկայ)

Մէկ օրինակ զինն է 20 սանթիմ. 20 օրինակը 3 ֆրանք և 50 սանթիմ. Գոստի ծախքը կը վճարուի Արմէնիայի խմբագրատունէն:

ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

1878ին Պէրլին գնացած հայ պատուիրակութեան պատկերը՝ գեղեցիկ թղթի վրայ առնուած և պատուիրակների անուններն հայերէն և ֆրանսերէն տառերով միանգամայն տրպագրուած, կը ծախուի Արմէնիայի խմբագրատունը: Գինն է 1 ֆրանք, փոստի ծախքն խմբագրատունէն վճարուելով:

KAISER & CHOMET

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ

11, Rue Paradis

MARSEILLE

Այս տուն որ լաւ ծանօթ է տեղին Հայերին, կը յանձնարարենք իր ընտիր կերպանների, շքեղ ձեւի և խնամով կարուածքին համար:

Չափաւոր գիններ:

ՏԵՄԱՐ ՄՈՐՍԵԻ ԸՆԿ.

ՍԵՂԱՆԱՌՈՐԳ

426 Միլ, Փլէկեք փողոցի անկիւնը

ՈՒՍՏՈՐ (Worcester Mass.)

U. S. America)

Սոյն դրամատան գիմող Հայեր՝ Կ. Պօլսոյ և Քարբերդի մէջ անգլիական և գաղղիական ոսկիով վճարելի փոխանակագիր կրնան ստանալ յոյժ շահաւոր պայմաններով:

Փորձեցէք և գոհ պիտի ըլլաք:

ՏԵՐՈՐԵՆ—ԻՄՐԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant: FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԵԻ

Հայերի և տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLE
rue Vacon 50.